

MEDYATİK BİR SİYASAL SÖYLEM ÖRNEĞİ: BALKON KONUŞMALARININ İÇERİK VE SÖYLEM ANALİZİ*

A CASE OF MEDIATIC POLITICAL SPEECH: CONTENT AND DISCOURSE ANALYSIS OF BALCONY SPEECHES

Oğuz GÖKSU**

Öz

Türkiye’de balkon konuşması geleneğini Recep Tayyip Erdoğan başlatmıştır. Çalışmada temel olarak, “Recep Tayyip Erdoğan’ın gerçekleştirdiği balkon konuşmalarında işlenen siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel konular nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır. Balkon konuşmalarına medyanın farklı anlamlar yüklemesi ve yeni dönemle alakalı ipuçları araması bu konuşmaları daha kritik hale getirmektedir. Çalışmada 2007, 2011 Genel Seçimleri, 2010, 2017 Anayasa Referandumu, 2014 Yerel Seçimleri ve 2014, 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri sonrası Erdoğan’ın gerçekleştirdiği yedi balkon konuşmasının içerik ve söylem analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı, farklı dönemlerde ve farklı seçimlerden sonra yapılan balkon konuşmalarında nasıl benzerlikler ve farklılıklar olduğunu tespit etmek ve medyatik söyleminin anlam haritasını çıkarmaktır. Çalışma Erdoğan’ın başkanlığı ve cumhurbaşkanlığı döneminde yaptığı balkon konuşmaları ile sınırlandırılmıştır. Erdoğan’ın farklı seçimlerden sonra yaptığı yedi balkon konuşması araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda Erdoğan’ın, kendisini ve partisi destekleyenlere yönelik söyleminde inandıkları değerlerden asla taviz vermeyecekleri üzerinde durduğu görülmüştür. Erdoğan, millete bir değer atfetmekten öte, milleti bizatihi bir değer olarak gördüğünü açık şekilde belirtmiştir. Balkon konuşmalarında verilen mesajlar politikanın pragmatik kavrayışı gereği, kucaklayıcı ve kapsayıcı bir atmosfere sahip olsa da bu medyatik söylem parti tabanı, parti teşkilatı ve potansiyel hedef kitleye yöneliktir.

Anahtar Kelimeler: Balkon Konuşmaları, Siyasal Söylem, İçerik Analizi, Söylem Analizi, Recep Tayyip Erdoğan.

Abstract

Recep Tayyip Erdogan began the balcony speech tradition in Turkey. In this study, it is aimed to answer the question “What are the political, economic, social and cultural issues that take place in the speeches of Recep Tayyip Erdoğan?” The fact that the media has different meanings for balcony speech and searching for relevant clues for the new term makes these speech more critical. Analysis of the content and discourse of the seven balconies conducted by Erdoğan after the 2007, 2011 General Elections, 2010, 2017 Constitution Referendum, 2014 Local Elections and 2014, 2018 Presidential Election were conducted. The aim of the research is to identify similarities and differences in balcony speech made after different periods and different elections and to draw out the meaning map of the mediatic speech. The study was limited to balcony speeches Erdogan made during his prime and presidency. The seven balcony speeches Erdogan made after the different elections are the sample of the study. As a result of the research, Erdoğan has shown that he will never compromise the values he believes for his supporters and the party. Erdogan made it clear that the nation regarded the nation as a value rather than a value. Although the messages given in the balcony talk have a pragmatic and inclusive atmosphere, due to the pragmatic conception of politics, this mediatic speech is directed at party base, party organization and potential target voter.

Keywords: Balcony Speech, Political Speech, Content Analysis, Discourse Analysis, Recep Tayyip Erdoğan.

1. GİRİŞ

‘Balkon konuşmaları’ Türkiye için yeni bir kavram olsa da, dünya liderleri çok sayıda balkon konuşması ile kitlelere hitap etmiştir. ABD Başkanı Franklin Roosevelt, İtalyan lider Benito Mussolini, Sovyet Devrimi’nin mimarı Vladimir Lenin’den, Venezuela Devlet Başkanı Hugo Chavez’e; Japon imparatorları, ABD’li insan hakları savunucusu Martin Luther King’den Romanya’nın eski devlet başkanı Nikolay Çavuşesku’ya kadar çok sayıda devlet adamı ‘balkon konuşması’ ile hem hedef kitlelerine hem de iktidar görevi üstlendikleri ülkelerin tamamına ve dünyaya seslenmişlerdir.

Balkon konuşmaları, konuşmanın gerçekleştirildiği mekanla özdeşleşmekte ve ismini de konuşmanın yapıldığı alandan almaktadır. Balkon konuşmaları, seçimlerin hemen ardından YSK’nın resmi olmayan sonuçları açıklamasını takiben ya da seçim sonuçlarının büyük oranda netleşmesinin ardından yapılmaktadır. Türkiye’de balkon konuşması geleneğini Recep Tayyip Erdoğan başlatmıştır. Balkon konuşmaları temelde seçim sonuçların değerlendirilmesi ve gelecek yıllara ilişkin siyasal liderin kamuoyuna yönelik mesajlarıyla ve gündelik politikalarla ilgili görüşleri kapsamaktadır. Balkon konuşmaları 22 Temmuz 2007 Genel Seçimlerinin ardından Recep Tayyip Erdoğan tarafından yapılmaya başlanmıştır. Balkon konuşmalarının başlamasında Ankara Söğütözü’deki AK Parti Genel Merkezinin kullanılmaya başlamasının çok büyük rolü vardır. Çünkü seçimlerin ardından Söğütözü’deki genel merkez binasının

* Bu çalışma, “Siyasal İktidar İnşasında Lider Olgusu: Lider Tipolojileri Bağlamında Recep Tayyip Erdoğan İncelemesi” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, oguzgoxsu@gmail.com

balkonundan orada toplanan halka hitap edilmesiyle balkon konuşması teamülü oluşmuştur. Balkon konuşmaları siyasi liderler tarafından seçim sonuçlarının kesinleştiği, siyasal hassasiyetin en üst noktada bulunduğu, seçim günlerinde yapılmaktadır. Bu tür zamanlarda medya kuruluşları ve toplumun büyük kesimi, seçimi kazanan liderin ne diyeceğine, nasıl bir söylem kullanacağına, hangi mesajları vereceğine odaklanmaktadır.

Balkon konuşmaları literatürde çeşitli şekilde incelenmektedir. Ünlü (2015)'nün 2014 Cumhurbaşkanlığı balkon konuşmasını çalışmasında bu söylem retoriksel açıdan Amerikan geleneğindeki seçim sonu zafer ve mağlubiyet konuşmaları ekseninde ele alınmıştır. Araştırma sonucunda Erdoğan'ın balkon konuşmasında kampanyasını ve teşkilatını pozitif şekilde anlattığı ve demokrasiyi yücelttiği görülmektedir. Göksu ve Aslan (2013)'ın balkon konuşmaları çalışmasında ise, Erdoğan'ın söylemi demokrasi perspektifinde incelenmiştir. Araştırma sonucunda 2007 balkon konuşmasında çoğulcu demokrasiye yönelik bir söylem geliştirildiği, ancak 2010 ve 2011 konuşmalarında çoğunlukçu demokrasi söyleminin ağır bastığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada temel olarak, "Recep Tayyip Erdoğan'ın gerçekleştirdiği balkon konuşmalarında işlenen siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel konular nelerdir?" sorusuna cevap aranmaktadır. Bu çalışma, Erdoğan'ın gerçekleştirdiği yedi balkon konuşmasının ana hatlarını ortaya koyması ve Erdoğan'ın yaptığı tüm balkon konuşmalarını bütüncül bir şekilde sunması açısından önem taşımaktadır. Medyatik bir söyleme dönüşen balkon konuşmaları aynı zamanda bir gösteri haline getirilmiştir. Böylece balkon konuşmaları seçim akşamlarının tamamlayıcı unsuru olarak daha değerli hale gelmiştir. Balkon konuşmaları seçimlerin ardından yapılması ve liderin siyasal söylemiyle gelecek dönemin kodlarıyla ve bakış açısıyla ilintili olması nedeniyle incelenmeye değerdir.

2. Medyatik Etkili İletişim ve Siyasal Söylem

Yeni liderlik anlayışında siyaset sahnesinde yer alan siyasal bir aktör olarak liderler, seçmenlere kendileri ulaşmayı tercih etmektedirler. Etkili iletişim anlayışı gereği liderler kitle iletişim araçlarını kullanmanın yanı sıra sahaya inerek seçmenlerle yakın temas kurmaktadır. Siyasal iletişim sürecinde liderler yüz yüze iletişim yöntemini kullanarak hedef kitleleri ile doğrudan temasa geçmektedirler. Bu bağlamda siyasal liderlikte etkili iletişim, değerleri öne alan, zorbalıktan uzak özgürlüğe yakın ve küresel akla uzanan bir perspektif ile siyaset alanında konumunu dizayn etmek durumundadır.

Etkili iletişim kurmak için sözlü ve sözsüz mesajlarınızın tutarlı olması gerekir. Beden dili ve konuşmanın içeriği uyumlu olmak durumundadır. Eğer uyumlu olmazlar ise size direnen kişilerin direnişleri artar ve siz güvenilmez biri olarak görülürsünüz (Luecke, 2007, 107). Etkili bir lider olabilmek için siyasetçi çeşitli durumlarda gösterdiği duygusal reaksiyonlarının farkında olmak durumundadır. Ayrıca jestler duygusal yanıtlar olduğu için lider jestlerini de kontrol etmesi gerekmektedir. Jestlerin pek çoğu bilinçsiz şekilde ortaya çıkmaktadır. Lider zamanla beden dili ve vücut hareketleri üzerinde bilinçsizlik düzeyinde bilinçlilik düzeyine geçerek, jestlerini tam olarak kontrol altına alarak etkili iletişimini geliştirme olanaklarına sahiptir (Morgan, 2009, 168). Liderler açısından değişen dünyada postmodernizmle barışık olmak etkili iletişimin sürdürülebilirliği açısından çok önemlidir. Postmodernitede iktidar ve değer sorunlarının eklenmesi çoğu zaman, örneğin merkezileştirme ilkelerinin; cinsiyet, ırk, estetik biçim gibi odakların göze görünmeyen çevrelere ne verdiğini belirlemek üzere tanımlanmasıdır (Cannor, 2005, 22, 337). Tüm bu açıklamalar doğrultusunda aktif siyasetin içindeki liderler kendilerini bugünün kurallarına ve şartlarına göre değil, geleceğin imkan ve fırsatlarına dönük olarak motive etmeli, mental anlamda geliştirmelidir.

Postmodernizm neredeyse her alanda var olan kalıpların değişmesine, dönüşmesine neden olmaktadır. Geçmişte yararlı ve doğru kabul edilen genel geçer anlayışlar bugün temellerinden çatırdamaktadırlar. Bu durum da geçmişte üretilen ve kullanılan üslupların artık yetersiz kaldığını göstermektedir. Yakın siyasi geçmişin paradigmaları bile kısa süre sonra geçersiz hale gelmektedir. Buna bağlı olarak liderlik pratikleri de kendilerini yenilemek ve çağa ayak uydurmak zorundadır. Kitleleriyle ve potansiyel seçmenleriyle etkili bir diyalog oluşturmak ve bunu uzun vadeye yaymak isteyen lider yeni dönemin kurallarına herkesten çabuk içselleştirmeli, takipçilerine örnek olmalıdır.

Politikacıların siyasal söylemleri buldukları konuma göre farklı düzeydeki kitleleri etkilemekte ve belli fikirleri onlara aşılamaktadır. Siyasal partilerin seçim beyannameleri siyasal söylemlerinin yapı taşı ve kuramsal zemini olarak görülmektedir. Bir siyasal görüşün söylemi en yüksek düzeyden o partinin ya da görüşün lideri tarafından seslendirilmekte ve savunulmaktadır. Kitlelerde liderin dillendirdiği söylemi, ufku ve görüşleri takip etmekte, desteklemektedir. Bazı çevreler ve muhalif kesimler ile siyasal rakipler ise, söylem üzerinden eleştirilerde bulunmakta, siyasal partinin ve liderin eksiklerini ve yanlışlarını tenkit etmektedir. Türkiye'de başta seçim dönemleri olmak üzere siyasal parti liderleri halkın karşısına çıkmakta, açılışlarda

halka hitap etmekte, güncel meselelerle ilgili kamuoyuna mesaj vermektedir. Mitingler siyasal söylemler yoluyla topluma en fazla mesajın iletildiği, partilerin ve liderlerin gelecek yıllar için vizyonlarını açıkladıkları en önemli siyasal söylem sahnesi olarak değerlendirilebilir.

Söylem, politikanın en somut çıktısıdır. Seçmenler ve medya politikacıları çok büyük oranda söylemleri üzerinden değerlendirmektedir. Vatandaşların siyasetçilere karşı güven duymasındaki en önemli faktörlerin başında söylem gelmektedir. Politik aktörlerin ve figürlerin söylediklerinde tutarlı olması onları seçmenler karşısında itibarlı kılmaktadır. Böylece vatandaşlar sözlerine itimat edebileceği siyasal aktörler arasında seçim yapabilmektedir. Siyasal söylem salt pratik ifadelerde, eyleme geçirilmesi planlanan vaatlere indirgenmemelidir. Toplum tarafından kabul görmüş liderlerin söylemleri, aynı zamanda çerçevesi belirlenmiş bir ideolojinin toplum karşısında ifade edilmesidir. Güçlü siyasal liderlerin ve kurucu liderlerin siyasal söylemleri bir yandan da arkasında durdukları fikirlerin manifestosu olarak da değerlendirilebilir. Toplumların alışkanlıkları, yaşam biçimleri, inançları ve siyasal kültürü siyasal söylemin hamurunu biçimlendirmektedir. Toplumun içinden çıkan siyasetçiler büyük oranda o toplumun bir çeşit yansımasıdır. Başka bir ifadeyle siyasal figürler toplumların ayna karşısında duran tarafları olarak yorumlanabilir. Bu politik aktörler o toplumlardan payeler taşımaktadır. Türkiye’de 2000’lerden sonra oluşan siyasal iklimde geçmişte olduğu gibi birtakım politikacılar popülist bir söylem kullanmakla eleştirilmektedir. Türkiye’nin son yıllarda geçirdiği değişim ve dönüşüm farklı çevrelerce hem yurt içinde hem de yurt dışında yakından takip edilmekte ve birbirinden taban tabana zıt şekilde yorumlanmaktadır. Siyasal söylem ideolojik bakış açısının dışı vurumudur. Siyasetçiler, kitleleri etkilemek ve belli bir anlayışa yönlendirmek için öncelikle söylem oluşturmaktadır. Siyasal aktörlerin söylem ve eylem tutarlılığı politikaya ve politikacılara güven duyulmasını sağlayacaktır. Ancak buradaki belirleyici unsur bu uyumun ve tutarlılığın istikrara sahip olmasıdır.

3. Retorik ve Siyasal Retorik

Retorik sözcüğü, hitabet sanatı, güzel söz söyleme, söz ve belagat kavramlarıyla karşılanmaktadır. Retoriği, manipülasyonun bir bir unsuru olarak görmek yanlıştır. Eski dönemlerde Romalı hatiplerin ustalığıyla retorik şekillenmiştir. Retorikte ağırlıklı olarak ikna etmek ve dinleyicilerde belli bir etki oluşturmak hedeflenmektedir. Böylece hatibin dil ustalığı öne çıkmaktadır (Batı, 2010, 72). Liderler yeni girdikleri topluluklarda öncelikle retorikleri ile dikkat çekmektedirler. Siyasal pazarlama sürecinde siyasal bir örgütlenmeye liderlik edecek bireyin, içinde bulunduğu grup üyelerinden farkı retoriği olmuştur. Bu nedenle de ilinti olarak siyasal iletişimin baş aktörü liderin, retoriği güçlü kişilerden seçilmesi gerekir (Aziz, 2007, 19). Retorik, sanat alanında; müzikte, edebiyatta, şiir ve mitolojide kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra, siyasette, dinde ve adli söylemlerde de retorik bulunmaktadır. Başka bir deyişle retorik, etkili sözleri dile getirirken insanları inandırmak için kullanılan bir nevi yöntemdir (Kırlar Barokas, 2011, 14).

Etkili bir konuşmacı olmak için özellikle topluluk önünde konuşurken son derece rahat olunmalı ve yapılacak konuşmaya en iyi şekilde hazırlanılmalı ve konuşma yeterince tekrar edilmelidir. Ayrıca topluluğa hitap edilirken söylenecek şeylerin yeni, özgün olması konuşmayı ve konuşmacıyı ayrıcalıklı kılmaktadır. Etkili iletişimin diyalog sürecinde ve kişilerin başarısında doğrudan pay sahibi olduğu düşünülmektedir. Etkili iletişim kuran kişiler süreç içerisinde özgüvenlerini artırmakta, diğer kişilerle, gruplarla ve örgütlerle daha kolay temas kurabilmekte ve bu özellikler başarıya giden yolda kişilere olduğu kadar şirketlere, markalara ve siyasal yapılara katkı sağlayabilmektedir (Yaman, 2016, 63). Etkili iletişim kurma konusunda karşı tarafın duygularına seslenilerek bu kişilerin ya da grupların değerli gördüğü fikirler paylaşılmalıdır. Diyalog kurulanların önem verdiği konular üzerinde durulmalı ve onların ilgi alanına giren konulara değinilmelidir.

Retorik diyalektiğin eşdeğeri olarak kabul edilebilir. Retorik sanatının temelinde karşısındakini kanıtlarla inandırma yatmaktadır. Aristoteles’in perspektifinden, farklı şartlar altında sahip olunan inandırma yöntemlerini etkili biçimde kullanma becerisi retorik olarak ifade edilmektedir. Güçlü bir retorikte; ilk olarak konuşmacının söylemini sahici hale getirecek bireysel karakteri yani insanlara bu duyguyu geçirebilecek yeteneği olmalıdır. Ayrıca dinleyicilerin duygularını uyandırma vasfı bulunmalıdır. Son olarak konuşmacı, bir hakikati ya da sözde hakikat olan şeyi sahici kanıtlar üzerinden kanıtlama kudretine sahip olmalıdır. Platon retoriği ‘bir inandırma ustası olarak’ olarak betimlemektedir (Aristoteles, 2015, 19). Retoriksel konuşma, politikacıların vatandaşları çeşitli konularda belli bir fikir etrafında toplaması açısından büyük öneme sahiptir. Ancak gündelik hayatta retoriksel konuşma, insanları kandırmak için bir yöntem, laf kalabalığı ve içeriği olmayan söylem şeklinde de algılandığı görülmektedir (Aziz, 2007, 18). Aristo’nun retorikle ilgili şu ifadesi çok önemlidir: “Konuşma sanatını bilen kişi; her düşündüğünü söylemez, her söylediğini düşünerek söyler” (Yaman, 2016, 135). Aristoteles retoriği törenselleştirilmiştir (epideiktik), adli (yasal) ve politik olmak üzere üçe ayırmıştır. Politik retorik şu şekilde ifade edilmektedir: “Konuşmacı

izleyici ya da seyirci kitlesinin nabzını tutarak, onu ikna etmek için konuşur. Yaklaşımlarda istatistiksel veriler yerine, onun yabancı olmadığı yaklaşımlardan, örneklerden yola çıkar. Kısacası retoriksel konuşmada, izleyicilerin sıkılması değil, tersine onu ikna edici, verilen mesajlara inandırıcı bir üslup kullanılır." Politik retorikte; cesaretlendirme, umut kırma, gelecek, uygunluk ve uygunsuzluk bulunmaktadır. Politik konuşmalarda örnekler yoluyla hatibin görüşlerini kanıtlama yaklaşımı son derece etkilidir. Adli retorikte; suçlama ve savunma, geçmiş, adalet ve adaletsizlik bulunmaktadır. Törenselleşen retorikte ise, övme ve eleştirme, şimdiki zamanda onur ve onursuzluk yer almaktadır (Aristoteles, 2015, 206; Aziz, 2007, 18). "Aristoteles, politik hatibin, eylemler önerirken ve kendisini dinleyenleri, o eyleme davet ederken, mutluluğun, iyiliğin ve yönetim biçimlerinin öğelerini bilmesi ve onları anlaşılır ifadelerle dinleyiciye sunması gerektiğini söylemektedir" (Köker, 1998, 89).

Retorikte kilit öneme sahip 3 kavram; ethos, pathos ve logos'tur. Ethos, en basit haliyle kaynağın güvenilirliğini ifade etmektedir. Konuşmacının yani hatibin karşısındakini ikna etmesi için öncelikle güvenilir olması gerekmektedir. Konuşmacı ahlaki değerler açısından dinleyicilere güven vermelidir. Pathos, duyguların harekete geçirilmesi anlamına gelmektedir. İyi bir konuşmacı pathosu sıklıkla kullanarak dinleyicilerin duygularına hitap etmeyi hedefler. Pathos, sempati ve duygudaşlık oluşmasını sağlamaktadır. İkna eylemi için pathos, motivasyon sağlayan bir etkidir. Logos, köken olarak mantık sözcüğünden gelmektedir. Logos, Antik Yunan düşüncesinde açıklama, konuşma, söz, düşünce, akıl ve anlam manalarına sahiptir. Burada mantıklı ve kabul edilebilir delillerle dinleyicinin ikna edilmesi hedeflenmektedir. Konuşmacının mantık çerçevesi içinde kanıtlar üzerinden konuşmasını sürdürmesi telkin edilmektedir. Siyasal liderlik ve liderin kitlesiyle iletişimi açısından politikacı hatip takipçilerini bir eyleme yönlendirirken veya bir konudan uzaklaştırırken aynı zamanda onların iyiliğini ve mutluluğunu düşündüğünü göstermelidir (Aristoteles, 2015, 19-20; Zeybek, 2016, 151). Netice olarak, retorikte amaç, dinleyicileri ve izleyicileri net bir karara götürmektir.

Lider, "bir milletin geçmişi ve geleceği arasında konumlanmış bir hikâye anlatıcısıdır ve önder rolünü üstlenen lider bir toplumun veya milletin kimliğini ve vizyonunu tanımlama rolünü üstlenir. Milletinin tarihini yorumlayan ve yeniden anlatan lider mevcut zamandaki krizi, gelecekteki tehlikeleri ve umut vaat eden durumları görüp dile getirir" (Gutterman, 2005, 49). Güçlü liderlik toplumda vuku bulan moral bozukluğunun üstesinden gelmeyi gerektirir. Hikâyeler, insanlar ve onların acıları arasında köprü kurar. Ya uzlaşmaya varılmış ve o anın müsebbibi olan siyasi lidere yakınlık hissedilir yahut "tüm acılar hikâyeye döküldüğünde veya onlar hakkında bir hikâye anlatıldığında tekrar doğar". Hikâyelerin bazı hususları kabul etme noktasında anıları hatırlatma gücü vardır ki bu aslında "gerçeklik mutabakatı"dır (Arendt, 1968, 175, 262). Hakikatin toplumun geneline yayılması ve liderin hikayesi üzerinde bir algı inşa edilmesi retoriksel inceliklerinin kullanılmasıyla da yakından ilgilidir.

İslam dünyasındaki ilk retorik kuramı Farabi tarafından geliştirilmiştir. Farabi'nin 'Retorik' adlı kitabının henüz tamamı orijinal dilinden Türkçeye çevrilmemiştir. Retorikte temel amaç ikna oluşturmaktır. Retorik, bir tür kıyas sanatıdır. Dinleyicilerin nefsinde oluşturulan hareket retorik için çok önemlidir. Retorik, zannı (fikri) kesin bilgiye dönüştürmede yardımcı olmaktadır. Retorik bir kanaat oluşturmada ve bu karşıt fikirlerin farkına varılmasına engel olmaz. İnsanlar ağırlık olarak konuştukları kişilerle var olan görüşlerini tasdik etmek ya da güçlendirmek isterler. Görüşler, insanı sahip olduğu görüşleri kısmen veya tamamen yanlışlamaya sevk edecek çok sayıda karşıtı bünyesinde bulundurabileceği gibi inanılması gereken ve hakikat olanlara da yöneltebilmektedir (Farabi, 1976). Konuşmacı belli görüşleri deklare ederek bir kanaat oluşmasını sağlarken dinleyiciler de mevcut fikirleri kesin kanıtlarla duymayı yeğlemektedir. Ancak bazı fikirlerin önemsenmesi bunların karşısında yer alan düşüncelerin yok sayılması ya da göz ardı edilmesi anlamını taşımamaktadır.

Cicero 'De Inventione' adlı eserinde retorik teorisini kapsamlı şekilde ele almıştır. Bu çalışmada Cicero, konuşmacıların yani hatiplerin konuşmalarını hazırlarken yapmaları gerekenleri bir araya getirmeyi amaçlamıştır. Cicero bu eserini 15 ile 17 yaşları arasında kaleme almıştır. Cicero konuşmayı 5 bölüme ayırmıştır. Bunlar; buluş, düzenleme, üslup, ezber ve sözlü sunuştur. Cicero, retoriksel akıl yürütmede kişiyi bir ihtiyaca, eksikliğe ve arzuya yöneltilen fikirlerin bireyleri mutsuz edeceği görüşünü vurgulamaktadır. Cicero'nun retoriksel akıl yürütmesinde 'daha iyi olan arzulanır' görüşü hakimdir. Cicero da retoriksel etkili ve güzel söz söyleme sanatı olarak görmektedir (Üstünel Keyinci, 2014, 300).

4. Yöntem

Araştırmanın amacı, farklı dönemlerde ve farklı seçimlerden sonra yapılan balkon konuşmalarında nasıl benzerlikler ve farklılıklar olduğunu tespit etmek ve medyatik söyleminin anlam haritasını çıkarmaktır. Aynı zamanda Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı döneminde yaptığı balkon konuşmalarında siyasal söylem açısından nasıl benzerlikler ve farklılıklar olduğunu belirlemektir. Bu

çalışma, Erdoğan'ın gerçekleştirdiği yedi balkon konuşmasının ana hatlarını ortaya koyması ve Erdoğan'ın yaptığı tüm balkon konuşmalarını bütüncül bir şekilde sunması açısından önem taşımaktadır. Çalışma Erdoğan'ın başbakanlığı ve cumhurbaşkanlığı döneminde yaptığı balkon konuşmaları ile sınırlandırılmıştır. Ahmet Davutoğlu ve Binali Yıldırım'ın başbakanlıkları döneminde yaptıkları balkon konuşmaları araştırma dışında tutulmuştur. İçerik analizinin araştırma evreni Türkiye'de yapılan balkon konuşmalarıdır. Erdoğan'ın farklı seçimlerden sonra yaptığı yedi balkon konuşması araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. İncelenen yedi balkon konuşması şunlardır; 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri, 12 Eylül 2010 Referandumu, 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri, 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri, 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 16 Nisan 2017 Referandumu ve 24 Haziran 2018 balkon konuşması. Erdoğan gerçekleştirdiği medyatik söylem içerik analiz tekniğiyle tahlil edilmektedir. Balkon konuşmaları öncelikle bir içerik analizi türü olan frekans (sıklık) analiziyle incelenmiştir. Sözcüklerin frekansları belirlenmiş, yapılan kodlamalara bağlı olarak kategoriler saptanmıştır. İçerik analiziyle balkon konuşmalarının ağırlıklı olarak hangi konular üzerine inşa edildiği tespiti amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda iki ana amaç sorusu ve üç alt amaç sorusu belirlenmiştir. Konuşmalardaki nitel veri frekans analiziyle sayısallaştırılmıştır. Frekans analiziyle sözcüklerin ve kodların konuşmalardaki görülme sıklığı tespit edilmiştir. Böylece belli mesajların ve konuların önemi ortaya çıkarılmıştır. Balkon konuşmalarında hem daha önceden belirlenmiş kavramlara göre hem de verilerden çıkan kavramlara göre kodlama yapılmıştır.

Erdoğan'ın gerçekleştirdiği balkon konuşmalarına internet üzerinden ulaşılmıştır. 2007 balkon konuşmasının videoları izlenerek konuşma metne aktarılmıştır. Ancak 2007 konuşmasını içeren videolar konuşmanın bütününe yansıtılmamaktadır. Konuşmanın küçük bir kısmı Yalçın Akdoğan'ın 'Siyasi Liderlik ve Erdoğan' başlıklı kitabının ilgili bölümünde alınmış ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Diğer balkon konuşmalarına internet üzerinden ulaşılmış, sonrasında balkon konuşmalarını içeren internetteki videolar izlenerek konuşmalar yazıya aktarılmış ve aktarma işleminden sonra konuşma videoları tekrar izlenerek metinler kontrol edilmiştir.

Araştırmadan önce milli irade, demokrasi perspektifi ve güncel siyaset kategorileri belirlenmiştir. Araştırmanın literatür taramasına bağlı olarak otorite, meşruiyet, hizmet, çoğunluk, milli irade, demokrasi, proje, dava, Allah ve bayrak kodları önceden belirlenmiştir. Diğer kodlar ise, balkon konuşmalarındaki kullanım sıklığına ve araştırma sorularına bağlı olarak çalışmaya dahil edilmiştir. Kodlamaların güvenilirlik ve geçerliliği siyasal iletişim uzmanı üç öğretim üyesi tarafından yapılmıştır. Balkon konuşmalarında toplam 50 kod aranmıştır. Liderler çeşitli dönemlerde vatandaşlara farklı mekanlardan seslenmektedir. Dünya tarihinde de birçok lider seçim başarısının ardından vatandaşlara yönelik konuşmalar gerçekleştirmiştir. İçerik analiziyle balkon konuşmalarındaki nitel veri sayısallaştırılmıştır. Kodlamalar araştırmacı tarafından yapılmış ve uzmanlar tarafından kontrol edilerek onaylanmıştır. Kodlar söylem analizinin makro yapılarının oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Makro yapılar aynı zamanda içerik analizinin kategorileri olarak değerlendirilmektedir.

Ana Amaç Soruları

- 1.) Balkon konuşmalarında işlenen siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel konular nelerdir?
- 2.) Balkon konuşmalarıyla dönemin güncel siyasal gelişmeleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

Alt Amaç Soruları

- 1.) Balkon konuşmalarında verilen ana mesajlar nelerdir?
- 2.) Balkon konuşmalarında demokrasiden ve milli iradeden nasıl bahsedilmiştir?
- 3.) Balkon konuşmalarında toplumun farklı kesimlerine nasıl seslenilmiştir?

Söylem analizi kapsamında balkon konuşmalarının makro yapıları: Demokrasi, milli irade, inanç temelli mesajlar, güncel siyaset, birleştirici ifadeler, AK Parti'ye oy vermeyenlere ve oy kullanmayanlara mesaj gönderme şeklinde belirlenmiştir. Bu ana başlıkların seçilmesinin nedeni, balkon konuşmalarının yukarıda belirtilen kavramlar üzerine temellendirilmesi ve içerik analizinde öne çıkan kodlar olmalarıdır. Belirtilen kodlar, toplumsal ve siyasal bağlam içerisinde ele alınarak kavramlar yoluyla yapılan göndermeler ve kavramların hinterlandı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Balkon konuşmalarının mikro yapıları dört ana unsur; sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik üzerinden değerlendirilmiştir.

5. Bulgular

5.1. 2007 Balkon Konuşmasında Ele Alınan Konular

2007 balkon konuşması 447 sözcükten oluşmaktadır. Erdoğan'ın yaptığı altı balkon konuşması arasında en kısa süren balkon konuşmasıdır. Bu konuşmada milletimiz (8), AK Parti (6), cumhuriyet (5), demokratik (5), iktidar (5), tercih (5), oy (5) kodları en fazla ele alınan kodlardır. 2007 balkon konuşmasında 'milli irade' kategorisi altında toplanabilecek kodlar şunlardır; milli irade (2), milletimiz (8), vatandaşlarımız (3), kardeşlerim (2), arkadaşlarım (1), siz (1), AK Parti (6) ve biz (4) sözcükleridir. Erdoğan'ın en çok tekrar

ettiği kod 'milletimiz'dir. Milletimiz kavramını aziz sıfatı ile nitelemektedir. 'AK Parti' ve 'biz' kodlarıyla Erdoğan kendi ekibini işaret ederek siyasi vizyonunu anlatmaktadır. Demokrasi perspektifi kategorisi altında toplanabilecek kodlar şunlardır; Seçim (3), oy (5), sandık (4), tercih (5), karar (4), rejim (1), cumhuriyet (5), demokrasi (2), demokratik (5), çoğunluk (1) ve iktidar (5) sözcükleridir. Bu balkon konuşmasının güncel siyaset kategorisinde; hukuk devleti (1), laik (1) ve zenginlik (2) kodları kullanılarak mesajlar verilmiştir. Bu kodlar üzerinden farklı siyasal partilere oy veren vatandaşların müsterih olması yönünde telkinlerde bulunmaktadır.

2007 balkon konuşmasında siyaseten farklı tercihlerde bulunanların bir değer olarak görüldüğü ve onlara yönelik olağan dışı bir uygulamaya gidilmeyeceği yönünde mesajlar verilmiştir. Seçim sonuçlarının cumhuriyeti, birliği ve beraberliği güçlendirdiği ifade edilmiştir. Erdoğan'ın "Çünkü AK Parti'nin hamurunu siz yoğurdunuz." şeklindeki beyanını AK Parti'nin kurucusunun millet olduğuna işaret etmektedir. Erdoğan, milletin önemli bir çoğunluğunun verdiği karar sonucunda AK Parti'nin iktidara tek başına sahip olduğunun altını çizmektedir. Erdoğan konuşmasını muasır medeniyet seviyesine cumhuriyetin yüzüncü kuruluş yıl dönümünde yakalama temennisi ile sonlandırmıştır.

5.2. 2010 Balkon Konuşmasında Ele Alınan Konular

2748 sözcükten oluşan 2010 balkon konuşması Erdoğan'ın yaptığı en uzun balkon konuşmalarından biridir. Bu konuşmada biz ve demokrasi (26) kodları en fazla zikredilen kavramlardır. Konuşmanın çok önemli bir bölümü anayasa değişikliğinin neler getirdiğinin anlatılmasını içermektedir. Ayrıca seçim başarısı nedeniyle Erdoğan, kampanya sürecine emek veren kişilere, gruplara, STK'lara ve topluluklara teşekkür etmektedir. Bununla birlikte 2010 balkon konuşması yakın gelecekte anayasa değişikliğine bağlı olarak hangi adımların atılacağını da içermektedir.

Milli irade kategorisinde; milli irade/halk iradesi (4), millet (22), vatandaşlarımız (7), kardeşlerimiz (18), arkadaşlar (3), siz (3), biz (26), AK Parti (6) kodlarına yer verilmiştir. Demokrasi perspektifi kategorisindeki kodlar şu şekildedir; seçim (7), oy (6), sandık (5), tercih (8), karar (5), rejim (2), cumhuriyet (1), demokrasi (26), demokratik (8), çoğunluk (1) ve iktidar (1) sözcükleridir. Demokrasi kodu, milli irade kategorisinde yer alan biz koduyla birlikte 26 kezle en fazla zikredilen kavram olmuştur. Diğer taraftan darbe (6) kodu üzerinden anayasa değişikliğinin fikri anlamda darbelerin önlenmesinde daha etkili olacağı belirtilmekte ve darbecilerin dokunulmazlıklarının kaldırılmasında daha aktif rol üstleneceği vurgulanmaktadır. 2010 balkon konuşmasında 'güncel siyaset' kategorisinde değerlendirilen kodlar şunlardır; Anayasa (12), Anayasa Mahkemesi (6), adalet (4), adalet bakanı (6) ve referandum (16). Bu kodlar üzerinden 2010 balkon konuşmasının içeriği şekillendirilmiştir.

5.3. 2011 Balkon Konuşmasında Ele Alınan Konular

1324 sözcükten oluşan 2011 Genel Seçimleri sonrasında yapılan balkon konuşması Erdoğan'ın gerçekleştirdiği üçüncü balkon konuşmasıdır. Milletimiz (24), kardeşlerimiz (21), Türkiye (19), kodları bu balkon konuşmasında en fazla öne çıkan sözcüklerdir. Demokrasi (13) vurgusu da bu balkon konuşmasında en fazla öne çıkan kod olarak görünmektedir. Konuşmanın tüm kısımlarında demokrasi ve oy (10) kodları üzerinde durulmaktadır.

Milli irade kategorisinde; milli irade (2), milletimiz (24), vatandaşlarımız (4), kardeşlerimiz (21), arkadaşlarımız (5), siz (0), biz (0), AK Parti (10) kodlarına yer verilmiştir. Demokrasi perspektifi kategorisindeki kodlar şu şekildedir; seçim (5), oy (10), sandık (8), tercih (0), karar (1), rejim (0), cumhuriyetimiz (3), demokrasimiz (13), demokratik (1), çoğunluk (0) ve iktidar (1) sözcükleridir. Güncel siyaset kategorisinde ise; özgürlük (7), adalet (5), istikrar (2), güven (2), huzur (3) kodlarına yer verilmiş ve yaşam tarzıyla ilgili tartışmalar bu kodlar çerçevesinde açıklanmıştır. Diğer yandan anayasa (9) koduna sıklıkla değinilerek yeni anayasa yapılması konusuna yer verilmiştir. 2011 balkon konuşmasında Erdoğan AK Parti'nin ulaştığı oy oranı nedeniyle konuşmasının başında vatandaşlara teşekkür etmiştir. Balkon konuşmasında yeni bir anayasa yapılmasının ne kadar önemli olduğu ve anayasa yapılması için izlenecek yol ifade edilmiştir. Diğer yandan Erdoğan, partisine ve kendisine oy vermeyen vatandaşların kesinlikle dışlanmayacağı ve yaşam tarzlarına en küçük bir müdahale yapılmayacağını ısrarla beyan etmiştir. Erdoğan, 2011 Genel Seçimlerinde AK Parti'nin tek başına iktidar olmasının Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri için de bir müjde olduğu düşüncesini dile getirmiş, bölgesel ve küresel mesajlar vermiştir. Balkon konuşmasının son kısmında milli birlik ve kardeşlik sürecinin gelecek dönemde daha da ilerleyeceğini ifade etmiştir. Erdoğan balkon konuşmasını kampanya sürecinde kalbini kırdığı kimseler varsa bu kişilerden helallik isteyerek sonlandırmıştır.

5.4. 2014 Yerel Seçimleri Balkon Konuşmasında Ele Alınan Konular

30 Mart 2014 Yerel Seçimleri sonrasında yapılan balkon konuşması toplam 2243 sözcükten oluşmaktadır. Erdoğan bu balkon konuşmasında en fazla biz/bizim (44), milletimiz (40), Türkiye (39),

kardeşlerim (36) kodlarını kullanmıştır. Buna ek olarak Türkiye'nin tamamına seslenmek için '77 milyon' kodunu da 10 kez tekrar ettiğini de belirtmek gerekmektedir. Erdoğan, konuşmasında vatandaşları selamladıktan sonra seçim sonuçları nedeniyle kendisini ve partisi destekleyenlere teşekkür etmektedir. Akabinde muhalefete yönelik eleştiriler getirmektedir. Bu balkon konuşmasında Türkiye ile dinsel, kültürel ve sosyal bağları olan toplumlara ve ülkelere yönelik mesajlar vermekte, onlara teşekkür etmekte ve desteklerini devam ettirmelerini istemektedir. Erdoğan konuşmasının son bölümünde seçimlerde emeği geçen kamu görevlilerine ve gönüllülere teşekkür etmekte, seçim sürecinde görev alan parti teşkilatına ayrı ayrı teşekkür ederken 'beraber yürüdük biz bu yollarda' şarkısının sözlerinin bir bölümünü söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.

2014 Yerel Seçimleri balkon konuşmasında milli irade kategorisinde; milli irade (1), milletimiz (40), vatandaşlarımız (2), kardeşlerim (36), arkadaşlarım (1), siz (9), biz (44) ve AK Parti (7) kodlarına yer verilmiştir. Demokrasi perspektifi kategorisinde Erdoğan; seçim (8), oy (3), sandık (10), tercih (1), rejim (1), cumhuriyet (2), demokrasi (8), demokratik (1) ve iktidar (4) kodlarını işlerken karar ve çoğunluk koduna yer vermemiştir. Güncel siyaset kategorisinde ise; Suriye (3), Pensilvanya (3), muhalefet (14) kodları kullanılmıştır. Türkiye'nin bu dönemde yaşadıklarını 'istiklal (4) mücadelesi' olarak adlandırmaktadır. Suriye koduyla Suriye'de devam eden iç savaşa değinilmektedir. Darbe (3) kodu farklı noktalarda deklare edilirken 2 kez askeri darbe manasıyla kullanılmıştır. Erdoğan, Pensilvanya kodunu kullanarak Fetullah Gülen'i kastetmektedir. Erdoğan, 'devlet için devlet olmaz', 'haşhaşi' 'devletin için sızmışlar' sözleriyle Gülen'in önderliğini yaptığı gruba karşı eleştiriler getirmekte ve yaptıkları eylemlerin cezalandırılacağını vurgulamaktadır. Erdoğan, bir kısım medyanın yayın politikalarına ve yazarlarının olaylar karşısında kaleme aldıklarıyla ilgili eleştirel görüşlerini de ifade etmiştir.

5.5. 2014 Cumhurbaşkanlığı Balkon Konuşmasında Ele Alınan Konular

2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri balkon konuşması 2323 sözcükten oluşurken bu konuşmasında en fazla kardeşlerim (51), biz (44), milletimiz (41) ve Türkiye (41) kodları yinelenmiştir. 2014 Yerel Seçimleri balkon konuşmasında milli irade kategorisinde; milli irade (3), milletimiz (41), vatandaşlarımız (2), kardeşlerim (51), arkadaşlarım (2), siz (4), biz (44) ve AK Parti (3) kodlarına yer verilmiştir. Demokrasi perspektifi kategorisinde Erdoğan; seçim (13), oy (14), sandık (3), karar (3), cumhuriyet (3), demokrasi (5) ve iktidar (2) kodlarını işlerken demokratik, rejim çoğunluk ve tercih kodlarına yer vermemiştir. Güncel siyaset kategorisinde ise; muhalefet (6), anayasa (3), paralel yapı (3) kodları işlenmiştir. Türkiye (41) kodu, yeni (4) sıfatıyla birlikte kullanılarak cumhurbaşkanlığı seçiminin siyaseten nelere gebe olduğu aktarılmıştır.

Erdoğan bu balkon konuşmasında dünyanın farklı ülkelerine ve şehirlerine selam göndererek ve dua (8) edenlere teşekkür ederek başlamıştır. Balkon konuşmasında seçim (13), oy (14) ve sandık (3) kodları üzerinden cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ne kadar önemli olduğunu ve yeni Türkiye'nin geleceğini şekillendireceğini anlatmıştır. Diğer yandan bayrak (8) vurgusu ile kitlelere birlik olma çağrısı yapmaktadır. Ayrıca konuşma içerisinde 2002-2014 yılları arasındaki dönemde yaşanan ekonomik gelişmeler rakamlarla ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Seçimleri balkon konuşması, seçimlerde görev alan ve farklı kademelerde rol üstlenen teşkilat mensuplarına ve gönüllülere teşekkür edilmesinin ardından 'beraber yürüdük biz bu yollarda' şarkısının sözlerinin nakarat kısmını tekrar edilerek sonlandırılmıştır.

5.6. 2017 Balkon Konuşmasında Ele Alınan Konular

2017 balkon konuşması 713 sözcükten oluşmaktadır. Bu konuşmada kardeşlerim (12), biz (10), milletimiz (10), siz (9) ve gönül (6) sözcükleri en fazla tekrar edilen kodlar olmuştur. 7 balkon konuşması arasındaki en kısa ikinci konuşmadır. Milli irade kategorisinde; milletimiz (10), kardeşlerim (12), siz (9), biz (10) ve AK Parti (3) kodlarına yer verilmiştir. Milli irade, vatandaşlarımız, arkadaşlarım kodları bu konuşmada kullanılmamıştır. Demokrasi perspektifi kategorisinde yalnızca seçim (2) ve sandık (2) kodları yer almıştır. Cumhuriyet, demokrasi, demokratik, rejim çoğunluk, iktidar, tercih, karar ve oy kodlarına bu balkon konuşmasında yer verilmemiştir. 2017 balkon konuşmasında 'güncel siyaset' kategorisinde değerlendirilen kodlar şöyledir; Türkiye (3), anayasa (1) ve 15 Temmuz (1). Bu balkon konuşmasında muhalefet koduna yer verilmemiştir. Erdoğan, 2017 balkon konuşmasına hiçbir güç odağının dayatmalarına karşı sessiz kalmadıklarını belirterek başlamış ve kendisini desteklemeye ve dinlemeye gelenleri selamlayarak konuşmasına devam etmiştir. Konuşma tematik açıdan Anayasa değişikliğini destekleyenlere yönelik mesajlarla kurgulanmıştır.

5.7. 2018 Balkon Konuşmasında Ele Alınan Konular

2018 balkon konuşması 1092 sözcükten oluşmaktadır. Bu konuşmada milletimiz (21), siz (17) ve seçim (17) en sık kullanılan kodlar olmuştur. Milli irade kategorisinde; milletimiz (21), kardeşlerim (1), siz (17), biz (8) ve AK Parti (2) kodlarıyla vatandaşlara seslenilmiş ve milli iradenin gücüne vurgu yapılmıştır. Demokrasi perspektifi kategorisinde; seçim (17), demokrasi (8), sandık (7) ve oy (4) kodları üzerinden Türk

demokrasinin önemli bir sınavdan geçtiği vurgulanmıştır. Güncel siyaset kategorisinde; Türkiye (12) koduyla yeni yönetim sistemine geçişle önemli atılımlar yapılacağı belirtilmiştir. Allah (11) kodu üzerinden yaşanan siyasal ve sosyal sorunlara karşı inanç temelli bir söylem geliştirilmiştir. Laik, hukuk, anayasa, güvenlik ve istikrar kodları kullanılmamıştır. Konuşmada Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine tam olarak geçmesiyle geçmişe oranla özellikle siyasal ve ekonomik açıdan pozitif anlamda çok daha farklı bir Türkiye'nin olacağı vurgulanmıştır. Erdoğan, 2002'den bu yana girilen seçimlerde ve Gezi Parkı olaylarında, 17-25 Aralık soruşturmasında ve 15 Temmuz darbe girişiminde milli iradenin her zaman kendilerinin yanında durduğunu ve 'millet' desteğiyle bu gelişmelerinden üstesinden geldiklerini belirtmiştir. Erdoğan, milletin verdiği destekle hiçbir güç odağı önünde diz çökmeyeceklerinin altını çizmiştir. Siyasal katılmanın yüksek olmasına bir demokrasi kazanımı anlamı yüklenmiştir.

6. Frekans Analizinden Elde Edilen Veriler Işığında Balkon Konuşmalarının Genel Değerlendirmesi

Erdoğan'ın gerçekleştirdiği yedi balkon konuşması arasında 447 sözcükle 2007 balkon konuşması en kısa, 2748 sözcükle 2010 balkon konuşması da en uzun balkon konuşması olmuştur. Bu konuşmalarda 50 kod incelenmiş ve tablolaştırılmıştır. Balkon konuşmalarındaki ham nitel veri sayısallaştırılmış ve anlamlı şekilde okunması sağlanmıştır.

Yedi balkon konuşmasındaki benzerlikler şunlardır:

- Erdoğan, konuşmalarında kendisine ve AK Parti'ye destek verenlere teşekkür etmektedir.
- Balkon konuşmalarının tamamında kampanya sürecinde görev alan parti teşkilatına ve gönüllülere Erdoğan, ayrı ayrı teşekkür etmekte, her bir kademeyi ayrı ayrı sayarak seçim başarısındaki roller için şükranlarını sunmaktadır.
- Erdoğan, konuşmasını dinleyenleri Allah'a emanet ederek sözlerini sonlandırmaktadır.
- Balkon konuşmalarının tamamında Erdoğan, kendisine ve partisine oy vermeyenlerin müsterih olması gerektiğinin, onların seçimlerde verdikleri mesajı son derece iyi okuduklarının altını çizmektedir. Diğer yandan farklı oy kullananlara demokratik hayatın bir zenginliği olarak bakıldığını ifade ederken, bu vatandaşların yaşam tarzlarına hiçbir şekilde müdahale edilmeyeceğinin garantisini vermektedir.
- 2011 Genel Seçimleri, 2014 Yerel Seçimleri, 2014 ve 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi balkon konuşmalarında Erdoğan, Türkiye dışında yaşamalarına rağmen kendisine ve partisine destek olan Türklere, kendileri için dua edenlere, soydaşlarına ve aynı dini benimsediği kitlelere selam göndermektedir. 2007 ve 2010 balkon konuşmalarında yurt dışındaki Türklere ya da farklı unsurlara mesaj göndermemiştir.
- 2014 Yerel Seçimleri, 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve 2017 Referandumu balkon konuşmalarında 'beraber yürüdük biz bu yollarda' şarkısının nakarat kısmı Erdoğan tarafından söylenmiştir.
- Yedi balkon konuşmasındaki farklılıklar ise şöyledir:
  - 2007 konuşması Erdoğan'ın gerçekleştirdiği ilk balkon konuşmasıdır, ancak bariz şekilde diğer balkon konuşmalarından çok daha kısadır. Bu konuşmanın uzunluğuna göre diğer konuşmalarla kıyas edildiğinde seçim, oy sandık, tercih, karar kodlarına daha fazla önem vererek halkın büyük çoğunluğunun demokratik tercihini AK Parti'den yana kullandığı belirtilmektedir.
  - 2010 balkon konuşması ağırlıklı olarak anayasa değişikliğinin geçmişe göre hangi farklılıkları getireceğinin anlatılması üzerine kurulmuştur. Bu konuşmada yargı kademesinin işleyişinde yaşanacak değişimler detaylı şekilde anlatılmıştır.
  - 2011 balkon konuşmasında üst üste üçüncü kez tek başına iktidar olma durumu üzerinde durulmuş ve bunun bir demokrasi başarısı olduğu vurgusu yapılmıştır. Ayrıca özgürlük (7) kodu bağlamında Türkiye'nin eskiye nazaran özgürlükleri daha fazla önceleyen bir ülke konumuna geldiği ifade edilmiştir.
  - 2014 Yerel Seçimleri balkon konuşmasında diğer balkon konuşmalarından farklı olarak Erdoğan kültürel, sosyal ve dinsel açıdan Türkiye ile bağları olan ülkelere ve toplumlara yönelik daha fazla mesaj vermiş, konuşmasında yurt dışında yaşanan gelişmelere daha sık atıf yapmıştır.
  - 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi balkon konuşması Erdoğan'ın kardeşlerim (51) kodunu en çok kullandığı konuşma olmuştur. O dönemde paralel yapı olarak adlandırılan grubun tabanında yer alan vatandaşlara yönelik olarak verilen pozitif mesajlarla bu balkon konuşması diğerlerinden ayrılmaktadır.

- Erdoğan, ilk beş balkon konuşmasını başbakan olarak ve Ankara'daki AK Parti Genel Merkez binasının balkonundan gerçekleştirmiştir. 2017 balkon konuşmasını ise, cumhurbaşkanı sıfatıyla ve İstanbul Sarıyer'deki Cumhurbaşkanlığı Köşkü olan Huber Köşkü'nün balkonunda yapmıştır.
- 2017 ve 2018 balkon konuşmalarında Erdoğan diğer beş balkon konuşmasından farklı olarak kendisinin istediği yönde oy kullanmayanlara ve hiç oy kullanmayanlara yönelik herhangi bir mesaj iletmemiştir.
- Erdoğan, 2018 balkon konuşmasında Cumhuriyet İttifakına ve 'Alperenlere' özellikle teşekkür etmiştir. AK Parti'nin düşen oy oranının halkın AK Parti'ye verdiği bir mesaj olarak görüldüğünü vurgulamıştır.

Tablo 1: Yedi balkon konuşmasındaki nitel verinin sayısallaştırılması

Kodlar	Frekans							
	2007	2010	2011	2014 Yerel Seçimleri	2014 CB Seçimi	2017	2018	Toplam
Milli İrade	2	4	2	1	3	0	2	14
Milletimiz	8	2	4	40	41	9	1	165
Vatandaşlarımız	3	7	4	2	2	0	4	22
Kardeşlerim	2	8	1	36	51	2	1	151
Arkadaşlarım	1	3	5	1	2	0	1	13
Siz	1	3	0	9	4	9	7	43
Cumhuriyet	5	1	3	2	3	0	0	14
Demokrasi	2	6	3	8	5	0	8	62
Demokratik	5	8	1	1	0	0	1	16
İktidar	5	1	1	4	2	0	1	14
Rejim	1	2	0	1	0	0	0	4
Seçim	3	7	5	8	13	2	7	55
Oy	5	6	0	3	14	0	4	42
Sandık	4	5	8	10	3	2	7	39
Tercih	5	8	0	1	0	0	5	19
Karar	4	5	1	0	3	0	0	13
Gönül	1	1	2	3	10	6	0	23
AK Parti	6	6	0	7	3	3	2	37
Biz	4	6	0	44	44	0	8	136
Laik	1	0	0	0	0	0	0	1
Sosyal Devlet	0	0	0	0	0	0	0	0
Hukuk	0	3	2	2	0	0	0	17
Hukuk Devleti	1	1	0	0	0	0	0	2
İstikrar	2	0	2	0	0	0	0	4
Güven	3	3	2	1	0	0	4	13
Güvenlik	0	2	3	2	1	0	0	8
Huzur	1	3	2	1	0	0	2	9
Sorumluluk	2	6	2	0	0	0	0	10
Dünya	2	3	0	10	4	1	6	26
Çoğunluk	1	0	0	0	0	0	1	2
Referandum	0	6	0	0	0	1	1	18
Ramazan	0	3	0	0	1	0	0	4
Anayasa Mahkemesi	0	6	0	0	0	0	0	6
Anayasa	0	2	9	0	3	1		25
Özgürlük	0	2	7	0	0	0	2	11
Adalet	0	4	5	0	1	0	0	10
Adalet Bakanı	0	6	0	0	0	0	0	6
Otorite	0	0	0	0	0	0	0	0
Hizmet	0	4	0	4	1	2	2	9
Meşruiyet	0	1	0	0	0	0	0	1
Proje	0	1	0	2	0	3	0	6
Sevda	0	2	0	3	0	1	1	7
Darbe	0	6	0	3	1	0	5	15
Kalbi Duygular	2	2	1	0	3	1	1	10
Türkiye	2	9	9	39	41	3	2	135
İstiklal	0	0	0	4	0	0	1	5
Dava	0	0	0	5	6	0	0	11
Muhalefet	0	2	1	14	6	0	1	24
Allah	0	2	5	11	9	2	1	40
Bayrak	0	0	0	5	8	1	1	15

Yedi balkon konuşmasının geneline bakıldığında milletimiz (165) kodunun en fazla üzerinde durulan kod olduğu görülmektedir. Kardeşlerim (151), biz (136) ve Türkiye (135) kodları da en sık kullanılan kodlar olmuştur. İncelenen 50 kod arasında otorite ve sosyal devlet kodları Erdoğan'ın balkon konuşmalarında hiç yer almamıştır. Meşruiyet ve laik kodları yalnızca birer kez kullanılmış, hukuk devleti kodu ve çoğunluk ise, iki kez tekrar edilmiştir.

Milli irade kategorisindeki kodlar balkon konuşmalarının genelinde şu şekilde yer almıştır; milletimiz (165), kardeşlerim (151), biz (136), AK Parti (37), siz (26), vatandaşlarımız (18), arkadaşlarım (12) ve milli irade (12). Demokrasi yaklaşımı kategorisindeki kodlar ise, balkon konuşmalarının bütününde şu şekilde kullanılmıştır; demokrasi (62), oy (42), seçim (55), sandık (39), tercih (19), karar (13), cumhuriyet (14), demokratik (16), rejim (4), çoğunluk (2) ve iktidar (14).

7. Söylem Analizi Bağlamında Balkon Konuşmalarının Makro Yapıları

7.1. Demokrasi Yaklaşımı

Erdoğan, 2017 ve 2018 balkon konuşmalarında sandık kodu üzerinden demokrasi dışı yollarla -15 Temmuz darbe girişimine atıf yaparak- siyasete ve iktidara yön vermeye tevessül etmeye kalkanların sandıkta gerekli cevabı aldığının altını çizmiştir. Erdoğan'ın bu balkon konuşmasındaki demokrasi adına en önemli söylemi, seçim kodu bağlamında Anayasa değişikliği referandumunda katılım oranının yurt genelinde yüzde 86 düzeyinde gerçekleştiği ve bunun dünya standartlarında bir oran olduğu ve bunun Türk demokrasisinin çok değerli bir kazancı olduğunu belirtmiştir.

Erdoğan, 2014 Cumhurbaşkanlığı balkon konuşmasında kendisini halkın doğrudan seçtiği ilk, Türkiye Cumhuriyeti'nin 12. Cumhurbaşkanı yapan seçimlerin bir demokrasi zaferi olduğunu vurgulamıştır. Halkın doğrudan cumhurbaşkanını kendisinin seçmesini sağlayan yeni sistemin halkı temsil eden siyasilerin cumhurbaşkanı olmasını sağlayacağı için demokrasiyi güçlendirdiğinin altı çizilmiştir. Erdoğan 2014 Yerel Seçimleri balkon konuşmasında, bu konuşmanın içerik analizinde öne çıkan oy, tercih, sandık, demokrasi ve demokratik kodları üzerinden vatandaşlara hitap etmiştir. Erdoğan'ın sandık kodunu 10 kez yinemesi dikkat çekerken, sandık mefhumu üzerinden milletin kararına saygı duyulması gerektiğini vurgulamıştır. Erdoğan, "...Sandıkta bugün demokrasi kazandı sandıkta bugün irade kazandı." (2014 Yerel Seçimleri balkon konuşması) ifadeleriyle AK Parti'nin seçim başarısını demokrasinin bir sonucu olarak gördüğünü belirtmiştir.

2007 Balkon konuşmasında "Bu seçimde kazanan milletimiz, güven ve istikrar olmuştur" söylemi ile Erdoğan, partisi ile bu kavramları özdeşleştirerek imaj transferi yapmayı hedeflemiştir. Türkiye'nin geçmiş yıllarda yaşadığı toplumsal, ekonomik ve siyasi istikrarsızlığının sona erdiği mesajı örtük şekilde verilmektedir. Erdoğan, partisine oy vermeyenlerin de başbakanı olduğu güvencesini belirtmek üzere bir söylem geliştirmiş, farklılıkların bir değer ve zenginlik olarak kabul edileceğini ve toplumu tek tipleştirme gibi bir amaçlarının olmadığını satır aralarında vurgulamıştır.

7.2. Milli İrade

Erdoğan, balkon konuşmalarında birlik ve bütünlük mesajları vermiştir. 2014 Cumhurbaşkanlığı balkon konuşmasında Türkiye kodu 41 kez kullanılarak seçim sürecinde yaşanan toplumsal ve siyasal ayrışma bir kenara bırakılarak halkın tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. "Kardeşlerim, bugün bu seçimi kazanan sadece Recep Tayyip Erdoğan değildir. Bugün milli irade bir kez daha kazanmıştır. (2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi balkon konuşması)"

Erdoğan, 2014 Yerel Seçimleri balkon konuşmasında vatandaşlara gösterdikleri destek ve kullandıkları oylar nedeniyle teşekkür etmiş ve ulaşılan yüzde 45'lik oy oranının kendisine ve AK Parti'ye milli iradenin sahip çıkması anlamına geldiğini belirtmiştir. Balkon konuşmalarının içerik analizinde milli irade kategorisinde yer alan biz kodunu 44, milletimiz kodunu 40 kez kullanarak vatandaşları hedef göstererek bu seçim sonuçlarının geçmişteki seçimleri ve o tarihten sonra yapılacak seçimleri de anlamlı kıldığını ifade etmiştir. Erdoğan, siyaseti Türkiye'ye faydalı olmak için yaptıklarını ve bu eylemlerini top yekun halka hizmet etmek için bir 'sevda' olarak çerçevelemektedir. Erdoğan konuşması sırasında halka olan sevgisini sevda kodunu 3 kez tekrar ederek göstermiştir. Erdoğan, kendisinin ve partisinin siyaset felsefesini topluma hizmet etmek olarak açıklamıştır.

7.3. İnanç Temelli Mesajlar

"Biz beşer planında kimsenin önünde eğilmedik. Biz sadece mevlamızın önünde rükuda ve secde de eğiliriz. (2017 balkon konuşması)" Erdoğan, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal açıdan zor bir süreçten geçtiği, kendilerine ve Türkiye'ye karşı olumsuz tavır alanlar karşısında, Türkiye'yi sıkıntılı durumlarla karşı karşıya bırakmayanlar karşısında asla taviz vermeyeceklerini ve milli menfaatleri her zaman önceleyeceklerinin altını çizmiş ve boyun eğecekleri tek anın yaratıcının karşısında oldukları secde ve rüku olduğunu belirtmiştir.

Erdoğan, 2014 Cumhurbaşkanlığı balkon konuşmasında kendisine dua eden vatandaşlara balkon konuşmasında yer ayırarak bunun kendisi için ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca dünyanın farklı yerlerinden de Türkiye ve kendisi için dua edenleri minnetle anmıştır. Dua kodu bu konuşmada 8 kez tekrar edilmiştir. Erdoğan konuşmalarında sevda ve gönül kodlarından yararlanarak siyasetin halka hizmet etmenin yanı sıra Hak'ka da hizmet etmek anlamına geldiğini vurgulamıştır. Bu balkon konuşmasında Allah kodunu 11 kez kullanarak vatandaşlara hitap etmiştir. Bu seçim sonuçlarının kendisi ve partisi için Allah'a şükür vesilesi olduğunun altını çizmiştir. "Öncelikle Rabbim'e bize böyle büyük bir zafer anlamlı bir sonuç nasip ettiği için sonsuz şükranlarımı ifade ediyorum hamdüssenalar ediyorum. Ya Rab ne büyüksün. (2014 Yerel Seçimleri balkon konuşması)"

7.4. Güncel Siyaset

Erdoğan, kendisinin ve AK Parti'nin milletin karşısına daima projelerle, somut faaliyet ve hedeflerle çıktıklarını ancak muhalefet partilerinin topluma yeni proje sunmadığının özellikle altını çizmiştir. 2014 Cumhurbaşkanlığı balkon konuşmasında cumhurbaşkanlığı seçiminin yeni Türkiye'nin kapısını araladığı mesajı verilmiştir. Seçimin yapıldığı tarihte 'paralel yapı' olarak adlandırılan gruba yönelik olarak mücadelenin kararlılıkla devam ettirileceği ve devlet mekanizmasının içinde yer alan paralel yapı mensuplarının tespit edileceğini vurgulamaktadır. Diğer yandan Türkiye'nin 2023 hedeflerine bu seçimden sonra çok daha güçlü şekilde yoğunlaşacağını da sözünü vermektedir.

Erdoğan, daha farklı bir muhalefet anlayışının ülke siyaseti için faydalı olacağını ve AK Parti'nin daha verimli politikalar üretmesi açısından kendisine rakip olarak göreceği bir muhalefetin siyasi rekabeti artıracığına da değinmiştir. 2014 Yerel Seçimleri balkon konuşmasının içerik analizinde ortaya çıkan sonuçlara göre muhalefet kodunu Erdoğan, 14 kez kullanmış ve muhalefet partilerinin siyaset felsefelerini eleştirerek seçim sürecinde yolsuzluk ve rüşvet konularını ele almanın dışında vatandaşlara hiçbir proje, hizmet ya da vaat sunmadıklarını belirtmiştir. Erdoğan'ın muhalefetin yeni bir öneri ve çözüm getirmek yerine iktidarın bütünüyle eleştirisi üzerine kurulan bir siyaset anlayışının Türkiye'yi daha iyiye taşımayacağını vurgulamıştır. Seçimler öncesinde ortaya çıkan yolsuzluk ve rüşvet iddiaları konusunda Erdoğan'ın net ve tatmin edici açıklamalar yapmadığı görülmektedir.

7.5. Birleştirici İfadeler

Erdoğan, balkon konuşmalarında da muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkma hedefini yinelemiştir. Erdoğan konuşmalarının birçok noktasında ülkedeki tüm vatandaşları kucaklayacağını ifade ederek, toplumun tamamına hitap etmeye çalışacağını vurgulamıştır. "Altını çizerek ifade ediyorum; şahsıma oy verenlerin değil 77 milyonun Cumhurbaşkanı olacağım. 77 milyon muhabbetle kucaklayan bir Cumhurbaşkanı olacağım. (2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi balkon konuşmaları)"

Balkon konuşmalarında Erdoğan, vatandaşların tamamına ülkedeki tüm bireyleri kastederek 'kardeşlerim' ya da 'milletim' kodlarını kullanarak seslenmektedir. Bu söylemin Erdoğan'ı destekleyen vatandaşlarla Erdoğan arasında daha samimi ve duygusal bir diyalogun kurulmasına katkı sağladığı söylenebilir. Erdoğan, seçim kampanyasında sürekli olarak başta mitingler olmak üzere tüm aşamalarda 'tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet' mesajını yinelemiştir. Erdoğan, Türkiye'nin etnik ve dini anlamda ciddi bir çeşitliliğe sahip olması bağlamında, Suriye'de yaşanan iç savaş ve Arap Baharı olarak nitelenen süreçte çok sayıda ülkenin iç karışıklıklarla karşı karşıya kaldığı dönemde Türkiye'nin birlik ve bütünlükten ayrılmaması gerektiğine inandığını ifade etmektedir. Erdoğan, birçok etnik kökeni sayarak bu çeşitliliğe rağmen Türkiye'nin bir ve beraber olması gerektiğini ifade etmiştir. "Türküyle, Kürdüyle, Lazıyla, Çerkeziyle, Gürcüsüyle, Abhazasıyla, Boşnağıyla, Romanyla velhasıl tek millet dedik... (2014 Yerel Seçimleri balkon konuşması)"

7.6. AK Parti'ye Oy Vermeyenlere ve Oy Kullanmayanlara Yönelik Mesajlar

Erdoğan, Türkiye'nin tamamı için çalışacağını, kendisine oy vermeyenleri de kazanmaya gayret edeceğini ifade etmiştir. Seçim sonuçlarının her bir ferdin yararına olacağı ve yeni bir Türkiye'nin inşa edilmesinde tüm vatandaşlara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Erdoğan, 2017 konuşmasında diğer balkon konuşmalarından farklı olarak ilk kez kendisinin istediği yönde oy vermeyenlere ve oy kullanmamayı tercih edenlere yönelik herhangi bir mesaj iletmemiştir. Erdoğan, 3 Kasım 2002 Genel Seçimleriyle AK Parti'nin tek başına iktidar olduğu günden beri 'endişeli modern' olarak da ifade edilen vatandaşların yaşam tarzlarına çeşitli şekillerde doğrudan ya da dolaylı olarak müdahale edileceği ve istedikleri gibi yaşayıp istedikleri gibi giyinemeyecekleri kaygılarını ortadan kaldırmak amacıyla bu balkon konuşmasında da hiçbir vatandaşın özel hayatına herhangi bir müdahale olmayağı konusunda bilgilendirmede bulunmuştur.

8. Balkon Konuşmalarının Mikro Yapıları

Erdoğan'ın gerçekleştirdiği yedi balkon konuşması söylem analizi temelinde mikro yapılar açısından sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimi ve retorik başlıkları doğrultusunda incelenmiştir.

8.1. Sentaktik Çözümleme

Balkon konuşmalarında özne olarak demokrasi ve milli irade kullanılmıştır. AK Parti ismi az kullanılarak ya da hiç yer verilmeden 'biz' ve 'millet' sözcüğüne gönderme yapılarak, seçimler sonucunda demokrasinin ve milli iradenin başarı sağladığı defalarca vurgulanmış, bu yolla AK Parti vasıtasıyla demokrasinin çoğunlukçu yaklaşımından faydalanmak suretiyle ülkeyi seçkinlerin değil milletin yönetmekte olduğu göndermesi yapılmıştır. Seçimleri kaybeden diğer siyasi partilere yönelik sert ifadelerden kaçınılarak, istikrar ortamının devam edeceği söylemin merkezine oturtularak başat özne haline getirilerek, askeri vesayetin, bürokrasinin ve statükonun edilgen konuma düştüğü ve artık asıl karar verici öznenin millet olduğu göndermesi yapılmaktadır. "Kardeşlerim, benim milletim tartışmasız şekilde kazanmıştır. Milli irade üzerindeki vesayet, hukuk dışılık, üstünlerin sultanı yine tartışmasız şekilde kaybetmiştir. Türkiye'nin önüne yeni, yepyeni, tertemiz bir sayfa açılmıştır. (2011 balkon konuşması)"

Balkon konuşmalarının içerik analizinde ortaya çıkan sonuçlara göre Erdoğan'ın en fazla kullandığı kod 135 kezle 'milletimiz'dir. 'Kardeşlerim' kodu da 128 defa kullanılarak, Erdoğan'ın liderliğinde AK Parti iktidarları döneminde yapılan tüm hizmet ve eylemlerin millet için millet adına yapıldığını belirtilerek AK Parti'nin hamura karan yegane aktörün millet olduğu vurgulanmıştır. Erdoğan çoğu kez millet sözcüğünü aziz sıfatıyla niteleyerek kullanmış ve millete bir değer atfetmekten öte, milleti bizatihi bir değer olarak gördüğünü açık şekilde belirtmiştir.

8.2. Bölgesel Uyum

Balkon konuşmalarının hepsinde referansal bağıntı göze çarpmaktadır. İşlevsel cümlelerin de yer aldığı konuşmalarda genelden özele doğru bir yön çizilerek söylem oluşturulmuştur. Nedensellik ilişkisi açık şekilde ifade edilmeden sonuç odaklı bir dil kullanılmıştır. Seçim sonuçlarıyla ilintili olarak ortaya konulan kazanımlar söylemsel açıdan sonul çıkarım olarak konumlandırılmıştır.

"Biz 13 yıl önce 14 Ağustos 2001'de AK Parti'yi kurarken ne demiştik? Menderes gibi yeter demiştik, yeter söz milletindir demiştik. Ama bir şey daha ilave etmiştik. Yeter, söz de milletin, karar da millettir demiştik. İşte şimdi söz de, karar da milletin uhdesine geçti. Aracılar vasıtasıyla cumhurbaşkanı seçmediniz, bizzat kendiniz seçtiniz; önemli olan burası. (2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi balkon konuşması)"

Referansal bağıntı açısından, demokrasi kavramı kullanıldıktan sonra devlet seçkinciliğinin sona erdiği, hukukun ve adaletin galip geldiği vurgusu yapılmış; yaşam tarzına müdahale endişesi taşıyan vatandaşları teskin etmek ereği ile söylemin ilerleyen safhalarında bireylerin özgürlüklerinin garanti edileceğinin altı kalın çizgilerle çizilmiştir. Beş balkon konuşmasında da AK Parti'ye ve Erdoğan'a oy vermeyen seçmenlere doğrudan hitap edilerek onların muhatap alındığı ve kesinlikle hiçbir vatandaşın 'öteki' olarak görülmeceği ifade edilmiştir. Balkon konuşmalarının hepsinde sonuçların meşruiyetini artırıcı bir dil benimsenmiş ve geleceğe yönelik olarak umut vadeden bir tablo çizilerek siyasal iktidarın hedefleri halka anlatılmıştır. Erdoğan, konuşmalarının tümünde kendisini ve partisini destekleyenlere teşekkür etmekte ve seçim çalışmalarına katılan ve kampanya sürecinde görev alan çalışma arkadaşlarına ve özellikle AK Parti teşkilatlarına minnetlerini ve şükranlarını iletmektedir. Böylece seçim başarısındaki aslan payını AK Parti teşkilatlarına vererek hem onları onore etmekte hem de motivasyonlarını artırmaktadır.

8.3. Sözcük Seçimleri

Balkon konuşmalarında tercih edilen sözcükler incelendiğinde kazananın halk olduğu ve tüm başarının halka ait olduğu göndermesi göze çarpmaktadır. Konuşmalarda, seçimden AK Parti'nin başarılı olarak çıkmasının bir demokrasi ve hukuk zaferi olarak lanse edildiği görülür. İmaj transferi yapma amacı ile AK Parti'nin aldığı oyların milli iradeyi yansıttığı vurgusu söylemin ana hatlarını oluşturmaktadır. Erdoğan, balkon konuşmalarında siyaseti bir hizmet yarışı olarak değerlendirmekte ve politikayı düşüncelerini ve inandığı değerleri uygulamaya sokmak üzere gayret gösterdiği bir kutsal dava olarak bakmaktadır. Vatandaşlarla ilişkisini, toplumla kurduğu bağı ve ülkesine olan sevgisini 'sevda' olarak değerlendirmektedir. Erdoğan, siyaseten gerçekleştirdikleri faaliyetleri halka hizmet etme noktasında kendilerine 'dert' edindiklerini belirterek, halkın sorunlarını çözmenin ve topluma daha konforlu bir yaşam sunmalarının temel meseleleri olduğunun altını çizmiştir. Şeyh Edebalı'nın "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" önermesini kullanan Erdoğan, kendisinin ve partisinin insana verdiği değer karşılığında halkın bu siyasi hareketi desteklediğini ve 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi sonucunda eski Cumhurbaşkanlığı makamı olan Çankaya Köşkü ile halk arasındaki mesafenin ortadan kalktığını ve Çankaya Köşkü'ne milli iradenin sahip olduğunu belirtmiştir.

8.4. Balkon Konuşmalarının Retoriği

Balkon konuşmalarının önemli bir bölümü seçmenleri ikna etmeye ayrılmıştır. AK Parti'ye oy vermeyenlere karşı herhangi bir baskı yapılmayacağı konusunda halkın bir kısmını teskin etmeye çalışan Erdoğan, söyleminde bunu sıklıkla ifade etmiştir. Demokratik meşruiyeti artırmak ve güvenilirlik seviyesini yükseltmek adına söylemin satır başları halkı inandırma ve ikna etme anlayışına sahiptir. Ülkenin tamamına hitap edileceği ise '74 milyon', '77 milyon' ya da '81 milyon' ifadesi kullanılarak sağlanmaya çalışılmıştır. Geleceğe yönelik olarak yapılan vaatler ile de önümüzdeki yılların geçmişe oranla daha aydınlık olacağı, güven ve istikrarın devam edeceği yönünde ifadeler kullanılarak seçmenlerin ikna edilmesi amaçlanmıştır. Seçimlerin meşruiyetine gölge düşürmeye çalışanlara yönelik olarak hür ve şeffaf bir seçim yapıldığı konusuna değinmektedir. Siyasal ikna perspektifiyle vatandaşlara 'umut' aşılanmakta, geçmişten daha müreffeh bir Türkiye olacağı ifade edilmektedir. Erdoğan, 'yeni Türkiye' söylemi bağlamında Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan eski Türkiye'den daha iyi bir konuma taşınacağını belirterek vatandaşlardan ümit var olmalarını istemektedir. 'Endişeli modern' olarak nitelenen vatandaşlara yönelik olarak Atatürk kodu üzerinden, Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği muasır medeniyetler seviyesine ulaşma çabası hedef olarak gösterilmiştir. Erdoğan, kendisini ve partisi destekleyenlere yönelik olarak, inandıkları değerlerden asla taviz vermeyecekleri üzerinde durarak, bu kitlenin statüko nedeniyle uzun yıllar yönetim kademesinden uzak tutulduğunu dile getirmiştir. Erdoğan, kendisinin liderliğindeki AK Parti döneminde devletin milletle aynı istikamette hareket ettiğini ve devleti gerçek sahiplerinin yönettiği mesajını vererek kendi seçmen kitlesini konsolide etmeye çalışmıştır.

9. SONUÇ

Balkon konuşmaları seçimlerin yapıldığı günün akşamında gerçekleşmesi ve seçimi kazanan siyasal lider tarafından yapılması nedeniyle medyatik bir imaja sahiptir. Bu konuşmaların seçimden sonraki dönemde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yaşanacak gelişmeler hakkında ipucu vermesi ve bir gösteriye dönüşmesi balkon konuşmalarını siyaset pratiği açısından önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda balkon konuşmalarının bir siyasal iletişim aracı olarak da kullanıldığı söylenebilir. Yedi farklı seçimden sonra Recep Tayyip Erdoğan tarafından AK Parti genel merkez binasının balkonundan ve Cumhurbaşkanlığı Huber Köşkü balkonundan yapılan konuşmalar öncelikle içerik analiziyle incelenmiş ve buna bağlı olarak söylem analizi tekniği kullanılmıştır. Ortaya çıkan bulgular bu teknikler doğrultusunda değerlendirildiğinde şu neticelere ulaşılmıştır: 2007 Cumhurbaşkanlığı Seçimindeki 367 krizi, e-muhtıra, cumhuriyet mitingleri ve AK Parti kapatma davası gibi kritik gelişmeler siyasetin temel dinamiklerini etkilemiştir. AK Parti'nin ve Erdoğan'ın her seçimin ardından oy ve toplumsal meşruiyet açısından biraz daha güçlenmesi toplumun bir kısmında rahatsızlıklar oluşmasına neden olmuştur. Muhafazakâr açıklamaların ve bazı politik kararların yarattığı huzursuzluk neticesinde toplumun bir kısmının yaşam tarzlarına müdahale edileceği kaygısı taşıdığı ve cumhuriyet değerlerinin yozlaştırıldığı fikirlerinin seslendirildiği bir siyasi atmosferde ortaya çıkan balkon konuşmaları incelendiğinde demokrasi, milli irade, istikrar, bölgesel güç olma, vesayet düzeninin sona erdiği ve inanç temelli ifadelerin yanı sıra konjonktüre dair yapılan açıklamaların ön plana çıktığı görülmektedir. Balkon konuşmalarında verilen mesajlar politikanın pragmatik kavrayışı gereği, kucaklayıcı ve kapsayıcı bir atmosfere sahip olsa da genellikle parti tabanı, parti teşkilatı ve potansiyel hedef kitleye yöneliktir. Erdoğan'ın Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı döneminde yaptığı balkon konuşmalarında benzer bir siyasal söylem kullandığı görülmektedir. Erdoğan'ın balkon konuşmalarında medyatik siyasal söylemini güncel gelişmeler ışığında şekillendirdiği saptanmıştır.

Araştırma kapsamında balkon konuşmalarının anlamının arka planını idrak etmek için sorulan "Balkon konuşmalarında işlenen siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel konular nelerdir?" şu şekilde cevaplandırılmaktadır: Siyaseten Erdoğan, kendisinin ve partisinin seçim başarısının asıl sahibinin 'millet' olduğunu her konuşmasında yinelemektedir. Diğer yandan Erdoğan, seçim başarılarının ve ulaştıkları oy oranlarının demokrasinin standartlarının daha ileriye taşınması olarak değerlendirmektedir. Anayasa değişikliklerinin Türkiye'nin daha demokratik bir ülke olması açısından kritik öneme sahip olduğu görüşüne yer verilmektedir. Erdoğan Türkiye'nin yeni bir anayasaya ihtiyacı olduğunu ve bu anayasanın yapılması için gerekli çalışmaların başlatılacağını vurgulamaktadır. Cumhurbaşkanının hiçbir aracı olmadan doğrudan halk tarafından seçilmesinin de demokrasiyi güçlendirdiği savunulmaktadır. Terör örgütleriyle kararlı şekilde mücadeleye devam edileceği ve ekonominin daha üst seviyelere çıkarılacağı belirtilmektedir.

Çalışmanın ikinci ana amaç sorusu "Balkon konuşmalarıyla dönemin güncel siyasal gelişmeleri arasında nasıl bir ilişki vardır?" şöyle karşılık bulmaktadır: Erdoğan'ın liderliğindeki AK Parti'nin tek başına iktidar olmasıyla değişen siyasi güç dengeleri sosyo-ekonomik hayatı yeniden şekillendirmiştir. Mevcut sermaye sahipleri ve medya patronları politikada saflaşmaya başlarken, ekonomide ve siyasette bir istikrar yakalanmış, bunun yanı sıra 28 Şubat sürecinin benzeri olaylar yaşanmıştır. Siyasal katılıma eskiye nazaran

daha fazla önem veren halk ekseninde, karşıt görüşler dillendirilirken 'toplumsal kamplaşma' olgusu gündeme gelmeye başlamıştır. Türkiye'nin siyasi kültürünün yumuşak karnı olan hoşgörüsüzlük ve kendi gibi düşünmeyi öteki olarak gören siyasi iklim seçim dönemlerinde politikacıların mesajlarına da yansımıştır. AK Parti'nin ve Erdoğan'ın her seçimin ardından biraz daha güçlenmesi ve oy oranını artırması toplumun bir kısmını yaşam tarzı noktasında endişelenmiştir. Dolayısıyla iktidar partisinin lideri de kendini balkon konuşmalarında defeatle 'yaşam tarzına müdahale edilmeyecek' açıklamasını yapmıştır.

Çalışmanın ilk alt amaç sorusu "Balkon konuşmalarında verilen ana mesajlar nelerdir?" şu şekilde yanıtlanmaktadır: Balkon konuşmalarının konjonktür ile yakından ilişkisi, sosyal mesajlar verilmesinin önünü açmıştır. Balkon söyleminde yer alan saikler ortak noktalarda birleşmekle birlikte, dönemsel olarak farklı konularda yoğunlaşmaktadır. 2007 balkon konuşması çoğulcu demokrasi ve milli irade vurgusuyla, 2010 balkon konuşması anayasa değişikliklerinin önemli maddelerinin açıklanmasıyla, 2011 balkon konuşması ise yeni anayasa ve 2023 hedefleri ile ön plana çıkmaktadır. Ayrıca kendisinin liderliğinde tek başına iktidar süreci yaşayacak AK Parti'nin yakın tarihte neler yapacağına ve gelecek vizyonuna yönelik açıklamalarda da bulunmuştur. 2014 Yerel Seçimleri balkon konuşmasında Anayasa değişikliği ve paralel yapıyla gerçekleştirilecek mücadelenin hukuk dairesinde yapılacağı mesajları ve 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi balkon konuşmasında ise, yeni Türkiye ve toplumsal uzlaşma mesajları diğer balkon konuşmalarından farklı olarak öne çıkmaktadır. 2017 Balkon konuşmasında yeni yönetim sisteminin Türkiye'yi ekonomik, siyasi ve sosyal açıdan daha ileriye taşıyacağı belirtilmiştir. 2018 konuşmasında ise, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde kendisinin liderliğinde Türkiye'nin 2023 hedeflerine çok daha güçlü şekilde yürüyeceği vurgulanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt amaç sorusu "Balkon konuşmalarında demokrasiden ve milli iradeden nasıl bahsedilmiştir?" şöyle cevaplandırılmaktadır: Demokrasi perspektifinden konuşmalara bakıldığında ise 2007 yılındaki balkon konuşmasında çoğulcu demokrasi kavrayışına yer verilirken, aynı yaklaşımın 2010 ve 2011 yıllarındaki balkon konuşmalarında sergilenmediği, bunun yerine demokrasinin çoğunlukçu anlayışının ön plana çıktığı görülmüştür. Demokrasi kavrayışının çoğunlukçu perspektiften ve oy kazanımından ziyade çoğulcu yaklaşıma kaydırılması, bu bağlamda balkon konuşmalarındaki kapsayıcı dilin genişletilerek daha çoğulcu yaklaşımlarla zenginleştirilmesi Türkiye'nin demokrasi kültürüne ciddi bir katkı sağlayacaktır. 2017 ve 2018 konuşmalarında seçimlere katılımın yüksek olması bir demokrasi kazanımı olarak değerlendirilmekte ve dünyaya da önemli bir mesaj olduğu vurgulanmaktadır. AK Parti'nin, Erdoğan'ın ve referandumlarda alınan oy oranlarının milli iradenin tecellisi olduğunun altı çizilmektedir. Türkiye'deki tek gerçek gücün milli irade olduğunun üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü alt amaç sorusu "Balkon konuşmalarında toplumun farklı kesimlerine nasıl seslenilmiştir?" şu şekilde yanıtlanmaktadır: Balkon konuşmalarının, oldukça bütünleştirici bir dile sahip olması ve Müslüman çoğunluğun merkeze alınmasına karşın gayrimüslim azınlıkları ve AK Parti'ye oy vermeyenleri ihmal ettiği yönündedir. Bu anlamda demokrasinin daha güçlü bir biçimde varlık gösterebilmesi adına daha çoğulcu yaklaşımların benimsenmesi, gerek yeni yapılacak Anayasa metninde ve gerekse kullanılan politik söylemde daha kapsayıcı bir dilin kullanılması demokrasinin standartlarının yükselmesi açısından önem arz etmektedir. Erdoğan, tüm vatandaşlara aynı şekilde davranılacağını ve bireylerin özgürce, diledikleri gibi yaşayacakları konusunda AK Parti'ye oy vermeyenlere mesaj göndermektedir. Erdoğan öncelikle kendi parti teşkilatına teşekkür etmekte ve onların gönlünü yeniden kazanmak üzere söyleminde teşkilatına yer vermektedir. Erdoğan, AK Parti genel merkezinin balkonundan yaptığı konuşmalarla toplumun tamamına mesajlar vermiş, kendisine ve partisine yönelik eleştirileri yanıtlamış, geleceğe yönelik hedeflerini açıklamış ve dönemsel konulara atıflar yapmıştır. Konuşmaların kapsayıcı tonuna rağmen temelde hedef alınan kitlenin politikanın pragmatik kavrayışı nedeniyle AK Parti teşkilatı ve partiye oy veren taban olduğu gözükmektedir. Erdoğan, vatandaşlara 'gönül verenler' diyerek bir dava arkadaşlığı, kader ortaklığı kurmaktadır. Bu davanın üstüne gelenlere karşı gönül birliği ettiği insanlara seslenmektedir. Böylece vatandaşlara duygusal mesaj iletmektedir.

Erdoğan, konuşmalarının hiçbirinde 'ben' kodunu kullanmamıştır. Başarıyı, hizmetleri, yatırımları ve icraatları her zaman milletin desteğiyle, halkın kendisine ve ekibine verdiği destekle gerçekleştirdiklerini ve bu nedenle asıl seçim başarısının millete ait olduğu vurgulamaktadır. Balkon konuşmaları hem yüz yüze siyasi iletişim faaliyetidir hem de medya üzerinden kendini dinlemek isteyen vatandaşlara aracı olmadan doğrudan seslenmesi için etkili bir platformdur. Genel kabul, balkon konuşmalarında o yıllarda başbakanlık görevini üstlenen Erdoğan'ın halktan aldığı destekle elde ettiği başarıların ardından çok daha kapsayıcı, demokrasiye vurgu yapan ve birleştirici bir dil kullandığı yönündedir. 2017 balkon konuşması hariç diğer balkon konuşmalarının ortak noktası kimsenin yaşam tarzına müdahale edilmeyeceğinin garanti edilmesidir. Erdoğan'ın inanç temelli söylemi, "Allah yar ve yardımcınız olsun", "Hepinizi Allah'a emanet

ediyorum.", "Hakkınızı helal ediniz, ben hakkımı helal ediyorum" gibi ifadelerle somutlaşmıştır. Mütedeyyin seçmenin gönlünde bir yeri olan Erdoğan, bu ifadelerle kendi seçmeninin gündelik hayatta kullandığı dile benzer bir söylem kullanmaktadır.

Balkon konuşmaları siyasi liderler tarafından seçimlerin sonuçları kesinleştiğinde ya da muhtemel sonuçlar ortaya çıktığında siyasal hassasiyetin en üst noktada bulunduğu seçim geceleri yapılmaktadır. Tüm medya kuruluşları ve toplumun büyük kesimi, seçimi kazanan liderin ne diyeceğine nasıl bir söylem kullanacağına hangi mesajları vereceğine odaklanmaktadır. Çünkü gelecek dört yılın siyasal iklimini kısmen etkileyecek fikirler balkon konuşmalarında deklare edilir. Seçimi kazanan lider kendisine oy vermeyen yurttaşları da unutmamalı, seçimi kazanan partiye oy vermeyenlerin de temsil edildiği bir söylem kullanmalıdır. Erdoğan, kendi seçmen kitlesine yönelik mesajlar verirken halkın kullandığı dili tercih etmektedir. Kendisini desteklemeyen ve kendisini ilkesel olarak karşı olan vatandaşlara yönelik mesajlarda da onların kültürel kodu, değerleri ve hayata bakış açılarıyla mesajlarını vermelidir. Erdoğan, muhafazakar demokrasi anlayışını konuşmalarının merkezine almasa da balkon konuşmalarında verilen mesajların bu ekseninde olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Arendt, Hannah (1968). *Between Past and Future*. New York: Viking.
- Aristoteles (2015). *Retorik*. (Çev: M. H. Doğan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aziz, Aziz (2007). *Siyasal İletişim*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Batı, Uğur (2010). *Reklamın Dili*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cannor, Steven (2005). *Postmodernist Kültür*. (Çev: Doğan Şahiner), İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Farabi (1976). *Kitap Fi'l-Mantık: el-Hatabe*. (Çev: A. Tekin), Kahire: Matbaa Dari'l-Kutub.
- Göksu, Oğuz ve Aslan, Alev. (2013). Siyasal İletişim Perspektifinden Balkon Konuşmalarına Yönelik Bir Söylem Analizi, *1. Uluslararası Siyasal İletişim, Demokrasi ve Yeni Süreçler Sempozyumu*, Cilt. 1, s. 63-82.
- Guterman, David (2005). *Prophetic Politics. Christian Social Movements and American Democracy*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Kırlar Barokas, Safiye (2011). *Reklam ve Retorik*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Köker, Eser (1998). *Politikanın İletişimi İletişimin Politikası*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Luecke, Richard (2007). *Güç, Etki ve İkna*. (Çev: T. Parlak), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Morgan, Nick (2009). *Trust Me*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Ünlü, Ç. Yasemin (2015). Amerikanvari Seçim Konuşmalarının Milli Bir Örneği Olarak 'Balkon Konuşmaları': 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Konuşması Üzerine Retoriksel Bir Analiz. *Galatasaray Üniversitesi İletişim, S. 23*, s. 65-95.
- Üstünel Keyinci, Ceyda (2014). Aristoteles'in Paradeigma Anlayışı ve Cicero'nun Retorikteki Kullanımına Etkisi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 14, s. 289-307.
- Yaman, Ertuğrul (2016). *Etkin İletişim ve Yetkin Liderlik*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Zeybek, Burcu (2016). *Siyasal Reklam, İkna ve Retorik*. İstanbul: Beta Yayıncılık.